

Mokslas atves verslą, jei Lietuva protingai tvarkysis

Eglė Markevičienė

2007.12.10 07:42

Skaityti komentarus(3)

Dr. Daumantas Matulis, prieš dvejus metus iš užsienio į Lietuvą sugrįžęs mokslininkas biotechnologas, įsitikinęs, kad mokslo tyrimai gali pritraukti kokybiškų investicijų ir tapti šalies ekonomikos varikliu, tačiau tik tokiu atveju, jei mokslo tyrimų finansavimo sistema bus pertvarkyta pagal vakarietišką modelį, bus organizuojami tarptautiniai konkursai tiek į profesūros vietas, tiek projektų pinigams gauti, pirmadieniniame interviu rašo "Verslo žinios".

VŽ: 2007–2013 m. apie dešimtadalį ES struktūrinių fondų paramos lėšų ketinama skirti mokslui, jam bus atseikėta ir iš investicinių Vyriausybės programų. Kaip reikėtų organizuoti projektų finansavimą, kad milijardinės lėšos nenueitų vėjais ir mokslo tyrimai taptų šalies ekonomikos varikliu, pritrauktų aukštą pridėdamąją vertę kuriantį verslą?

Daugelyje pasaulio valstybių dar prieš porą dešimtmečių buvo pradėta įgyvendinti vadinamųjų slėnių, jungiančių studijas, mokslą ir verslą, įgyvendinimo strategija. Ji davė puikių rezultatų. Gyvavimo „vienoj draugėj“ terpė užtikrina nuolatinį mokslininkų bendravimą ir bendradarbiavimą, sėkmingą idėjų generavimą, padeda sutaupyti lėšų įrangai. Drauge ji labai patraukli galimybe pritraukti verslo investicijas ir kurti vadinamąsias pumpurines įmones.

Šiuo metu Lietuvos mokslo centrai išsibarstę, todėl bendradarbiavimas nėra efektyvus. Pavyzdžiui, gamtos mokslų studijos vyksta Vilniaus centre esančiuose Vilniaus universiteto Gamtos ir Chemijos fakultetuose, Biochemijos institutas yra Visoriuose, o Biotechnologijos institutas ir įmonės – Aukštuosiuose Paneriuose.

Viena iš didžiausių siekiamybių – pumpurinių įmonių atsiradimas slėnyje. Išplėtota ir patraukli mokslo idėja gali būti puikus verslo plėtros variklis, o verslas savo ruožtu stiprintų mokslą investicijomis.

Daug diskutuojama, kur ir kokie slėniai turi būti kuriami, tarp mokslininkų vyksta atviros ir slaptos kovos, kurie projektai turi būti finansuojami. Kokias grėsmes įžvelgiate?

Akivaizdu, kad siekiama iš karto sukurti per daug slėnių. Įvertinus tikėtinas lėšas ir Lietuvos mokslininkų potencialą, pinigų išdalinimas „visiems po truputį“ būtų grynas lėšų iššvaistymas.

Šiuo metu Vyriausybei siūloma kurti penkis slėnius: du Vilniuje, du Kaune ir vieną Klaipėdoje. Vilniuje verda diskusijos tarp Saulėtekio slėnio ir Visorių/Santariškių slėnio šalininkų. Įvertinus perspektyvoje slėniuose atsirasiančias verslo įmones, akivaizdu, kad abiejuose slėniuose joms būtų „ankšta“. Esu įsitikinęs, kad šiomis nepalankiomis aplinkybėmis geriausias sprendimas būtų Biochemijos ir Biotechnologijos institutus, VU Chemijos bei Gamtos mokslų fakultetus perkelti į Saulėtekio slėnį ir taip sutelkti gamtos mokslų studijas bei tyrimus vienoje vietoje.

Kauno aukštųjų technologijų slėnis „Santaka“ („Technopolis“, Kauno medicinos universitetas, Lietuvos energetikos institutas ir Kauno technologijos universitetas) yra perspektyvus inovacinėms informacinių technologijų ir kitoms bendrovėms susikurti.

Tačiau Kaune siūlomas Žemės ūkio slėnis, mano nuomone, būtų mažiau perspektyvus, nes jo centras – Lietuvos žemės ūkio universitetas – dar nepasiekė kitų kuriamų slėnių mokslo tyrimų kompetencijos.

Klaipėdoje ir kituose miestuose mokslo potencialas kol kas per menkas, nors ateityje galėtų sustiprėti.

Svarbu priimti teisingus sprendimus ir nebedelsti. Iki 2008 m. beliko kelios savaitės, o mokslo visuomenė dar nieko nežino apie būsimus Vyriausybės sprendimus dėl slėnių, aukščiausio lygio centrų, kompleksinių programų, naujos finansinės paramos (grantų) sistemos.

Buvo tikėtasi, kad daugelį problemų išspręš mokslo ir studijų reforma, tačiau iš jos idėjų plačiai nuskambėjo tik visuomenę išgašdinęs siekis apmokestinti aukštojo mokslo studijas. Ar norint pakelti aukštojo mokslo tyrimų kokybę pakanka vien rinkti pinigus už studijas?

Tai tik nedidelė labai svarbios reformos dalis. Svarstant reformą, dėmesys buvo sutelktas į studijų kainą. Tai nuskambėjo gašdinančiai, o visuomenei liko neaišku, kaip bus užtikrinama studijų kokybė.

Švietimo ir mokslo ministerijos neseniai parengtam Mokslo ir studijų įstatymo projektui išvydus dienos šviesą, paaiškėjo, kad nemažai prie jo prisidėjusių Lietuvos mokslininkų vis dar simpatizuoja lygiavos principui ir priešinasi tarptautinių standartų taikymui organizuojant konkursus ir į

profesūros vietas, ir projektų pinigams gauti. Tai, kas pasaulyje seniai yra savaime suprantama norma, Lietuvoje vis dar nepageidaujama.

Tarptautinis vertinimas – vienintelis objektyvus būdas pritraukti geriausius mokslininkus ir finansuoti perspektyviausius projektus. Užsienio lietuvių mokslo forume (ULMF) yra apie 70 gamtos ir tikslųjų mokslų specialistų, nemaža jų dalis norėtų grįžti į Lietuvą, jei čia padėtis pasikeistų. Tačiau čia nėra tinkamų fondų, į kuriuos jie galėtų kreiptis ir gauti konkurso būdu skirstomų lėšų, o į jas galėtų pretenduoti būdami užsienyje.